

KURIKUL GRADANSKOG ODGOJA

Natalija Palčić, prof.
voditeljica ŽSV iz građanskog odgoja
Splitsko dalmatinske županije

INTEGRIRANJE GRADANSKOG ODGOJA U PLAN I PROGRAM ŠKOLE

- 1999. godine Vlada Republike Hrvatske donosi prvi *Nacionalni program odgoja i obrazovanja za ljudska prava*.
- Odlukom Vlade (Klasa: 004-01/99-01/05, urbroj: 503018-99-17, od 14. listopada 1999. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta se obvezuje na njegovu primjenu.
- Provedba toga programa ostala je na dobrovoljnoj osnovi sve do 2012. godine, kada je dovršen novi Kurikulum građanskog odgoja i obrazovanja, a ministar je donio odluku o njegovoj eksperimentalnoj provedbi.
- Tijekom proteklog desetljeća razvijeni su brojni primjeri dobre prakse koji su, između ostalog, omogućili razvoj ovog Kurikuluma.
- Veći broj nacionalnih programa (od njih 34) integriran je u odgojno-obrazovni sustav kroz Građanski odgoj i obrazovanje

ŠKOLE U UZORKU ZA EKSPERIMENTALNO PROVOĐENJE KURIKULUMA GOO-A

IPA projekt i MMH

Osnovna škola Ivan Goran Kovačić, Petrinja,
Osnovna škola „Ivan Goran Kovačić“, Duga Resa,
Osnovna škola Siniše Glavaševića, Vukovar,
Osnovna škola „Ivan Goran Kovačić“, Velika,
Ekonomska i turistička škola, Daruvar i
Srednja škola Obrovac, Obrovac.

ŠKOLE U UZORKU ZA EKSPERIMENTALNO PROVOĐENJE KURIKULUMA GOO-A

AZOO i MZOS

Osnovna škola „Đuro Ester“: Koprivnica,
III. osnovna škola Čakovec, Čakovec,
Osnovna škola Pavička Miškine, Zagreb,
Osnovna škola Matije Gupca, Zagreb,
Gimnazija „Fran Galović“, Koprivnica i
Srednja škola Dugo Selo, Dugo Selo.

SVRHA EKSPERIMENTALNOG PRAĆENJA KURIKULUMA GOO-A

- Eksperimentalnu provedbu Kurikuluma GOO-a sustavno će pratiti i vrjednovati:
 - Agencija za odgoj i obrazovanje,
 - Istraživačko-obrazovni centar za ljudska prava Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu,
 - Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja u suradnji s Ministarstvom znanosti, obrazovanja i sporta.
- Rezultati dobiveni eksperimentalnom provedbom Kurikuluma te analize provedenoga praćenja i vrednovanja koristit će se u svrhu donošenja Kurikuluma GOO-a za obvezno uvođenje u sve škole.

OSNOVNE SASTAVNICE KURIKULUMA GRADANSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA (GOO-A)

1. Okvir za razvoj kurikuluma GOO-a
2. Nastavni plan GOO-a
3. Elementi ocjenjivanja postignuća učenika u razvoju građanske kompetencije
4. Vođenje dokumentacije za praćenje i ocjenjivanje GOO-a
5. Kompetencije učitelja za poučavanje i učenje GOO-a
6. Kadrovski uvjeti za ostvarivanje kurikuluma GOO-a
7. Ishodi ostvarivanja GOO-a u svim razinama osnovne i srednje škole

ELEMENTI OCJENJIVANJA POSTIGNUĆA UČENIKA

Kada se građanski odgoj i obrazovanje ostvaruje kao izborni ili redoviti predmet podliježe *Pravilniku o praćenju i ocjenjivanju odgojno-obrazovnih postignuća učenika u osnovnoj i srednjoj školi*.

Elementi ocjenjivanja su:

Čuvanično znanje i razumijevanje (znanje što i znanje zašto): razumijevanje pojmova, vrednota, procesa, institucija i zakonitosti koje čine temelj aktivnog i odgovornog građanstva; potvrđuje se imenovanjem, određivanjem, opisivanjem, analizom, tumačenjem, usporedbom, vrednovanjem i zaključivanjem;

Provedbeno znanje (znanje kako): razvoj i primjena građanskih vještina i sposobnosti prilikom rješavanja problema koji spadaju u područje aktivnog i odgovornog građanstva, potvrđuje se uspješnom primjenom stečenih ili inovativnih znanja i vještina u konkretnoj situaciji;

Vrijednosno usmjerenje – razumijevanje i prihvatanje vrednota koje čine temelj aktivnog i odgovornog građanstva, potvrđuje se odgovarajućim obrascima ponašanja.

DOKUMENTACIJA

Škola izrađuje izvedbeni plan i program (kurikulum) GOO-a.

Dokumentiranje njegove provedbe:

U rubriku bilježaka u imeniku, upisuje se kratka bilješka da je na određenom satu na integriran način ostvarena tema GOO-a (preklapajuća s predmetnom temom)

Razredna mapa za GOO

Kada se GOO ostvaruje među predmetno svi nastavnici unose podatke – kopiju pripreme za nastavnu jedinicu u okviru koje su na integrirani način razvijali građansku kompetenciju kod učenika, najuspješnije uratke učenika, materijale vezano za izvannastavne aktivnosti i projekte i sl.

Učenički dnevnik iz GOO-a; služi samo-evaluaciji učenikovih postignuća.

Učenik upisuje u kojim je projektima i aktivnostima sudjelovao, što je tijekom godine izradio u vezi GOO-a, zapažanja, bilješke, osvrti na naučeno, nove ideje i rješenja do kojih je došao, koje su mu vrijednosti važne i s kojim se teškoćama susretao, što želi bolje naučiti.

Prilaže potvrde, priznanja, zahvalnice, učeničke radove.

KOMPETENCIJA I ISHOD

KOMPETENCIJA

- funkcionalno objedinjuje odgoj, obrazovanje, razobrazbu, usavršavanje i samostalno sa vršenjem ispunjavanja potreba pojedinca, društvene zajednice i države
- ona uključuje znanje, vještine, vrijednosti, stavove, osobne ličnosti, motivaciju i obrasce ponašanja kojima pojedinac nastoji i koje po potrebi pokreće kako bi riješio neki problem ili zadatak
- usmjerenost na kompetenciju u obrazovanju znači stavljanje naglaska na ishod ili rezultat učenja

ISHODI UČENJA

- iskazi o očekivanim postignućima učenika
- njima se određuje što učenika treba znati, razumjeti i biti u stanju učiniti nakon određenog razdoblja učenja, odnosno poučavanja
- prilikom određivanja ishoda učenja važno je precizno odrediti ciljni aktivnost kojom učenik potvrđuje stečeno znanje, vještine ili stav. Preciznost znači da se ishod mora moći opažati i da mora biti mjerljiv kako bi vrednovanje i ocjena odgovarali postignuću učenika
- da bi se to postiglo, prije nego što se učenicima prethodno objasni što se očekuje da će oni znati, biti u stanju uraditi ili osobito prihvatiti nakon određenog razdoblja učenja u određenom području.

GRADANSKA KOMPETENCIJA

Obuhvaća:

- funkcionalnu dimenziju koja se sastoji od:
 - znanja i razumijevanja,
 - vještina i sposobnosti te
 - vrijednosti i stavova
- strukturnu dimenziju koja se sastoji od:
 - ljudsko-pravne,
 - političke,
 - društvene,
 - kulturološke,
 - gospodarske,
 - ekološke

KOMPETENCIJE UČITELJA I NASTAVNIKA ZA POUČAVANJE I UČENJE GRADANSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA

Kompetencije koje trebaju imati učitelji i nastavnici da bi promovirali demokratske vrednote kroz metode aktivnog i suradničkog učenja i poučavanja mogu se razvrstati u pet stručnih područja:

1. OPĆA PROFESIONALNA ZNANJA I VJEŠTINE

(pedagoška - prava i odgovornosti učiteljske profesije; Ustav, zakoni i pravilnici, znanje odgovorno-obrazovnog planiranja i programiranja, pedagoška dokumentacija, upravljanje razredom .)

2. STRUKOVNA ZNANJA I VJEŠTINE U PODRUČJU GOO-A

(teorijsko znanje i razumijevanje građanskog odgoja i obrazovanja)

3. PROCESI UČENJA I POUČAVANJA KOJI VODE RAZVOJU AKTIVNOG I ODGOVORNOG GRAĐANSTVA

(planiranje, upravljanje razredom, poučavanje, ocjenjivanje, projektno planiranje i suradnja s lokalnom zajednicom, nevladinim organizacijama, vjerskim zajednicama, predstavnicima vlasti, kulturnih djelatnosti, stručnjacima, poduzetnicima, gospodarskim čimbenicima .)

4. METODE UČENJA I POUČAVANJA GGO-A

(osposobljeni su za primjenu metodologije Projekta građani u predlaganju, selekcioniranju i oblikovanju rješenja manjeg problema u lokalnoj zajednici i drugih metoda aktivne i studijske sklonosti učenika; osposobljeni su za provođenje samostalnih sudjenja s učenima srednjih škola; razvili su kompetencije u području metodologije grupnog rada, suradničkog učenja, suradničkog učenja; razvili su kompetencije u području komunikacijskih vještina; razvili su kompetencije u području rješavanja konfliktnih situacija i transformiranja sukoba; razvili su kompetencije u području filozofske i vrijedne modifikacije; osposobljeni su da mogu voditi učenike uvažavajući vrijednosti argumentiranja, dokazivanja, logičkog zaključivanja, uočavanja bitnih činjenica, organiziranja pristupa i javnog nastupa)

5. METODE VREDNOVANJA I SAMOVREDNOVANJA U GGO-U**KADROVSKI UVJETI****OSNOVNA ŠKOLA**

- Učitelj ili stručni suradnik iz čl.100, čl.101, čl.104 Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (NN br.87/08) i to primarno osobe stručnog profila: prof. povijesti, geografije, ali i drugih profila koje su tijekom svog dosadašnjeg obrazovanja položile najmanje 3 kolegija vezane uz ljudska prava i demokratsko građanstvo ili koji su se iz tog područja stručno osavrijavali u trajanju od najmanje 120 sati tijekom razdoblja od 1999. godine (donesen Nacionalni program odgoja i obrazovanja za ljudska prava) nadalje
- odgovarajuće pedagoško-psihološko obrazovanje (opća psihologija, didaktika, metodika, psihologija odgoja i obrazovanja)
- stručna znanja iz područja građanskog odgoja i obrazovanja
- osposobljenost u participativnim metodama učenja i poučavanja
- dodatno stručno osposobljavanje prema programu AZOO

**ELEMENTI ZA IZRADU IZVEDBENOG PLANA I
PROGRAMA GGO-A (NASTAVNE JEDINICE, IZVAN-
NASTAVNE AKTIVNOSTI, PROJEKTA)**
1. Novi aktivnosti (nastavne jedinice, INA, projekti)

Npr. Demokratski izbori u razredu

2. Stara aktivnosti

Aktivna i odgovorna građani

3. Ishodi (nastavni ciljevi) aktivnosti

Učesnik/ica ima što su demokratski izbori u razredu, ispravno koristi intelektualne alate za procjenu položaja vlasti i sudjeluje u izborima

4. Kratki opis aktivnosti

1. Učesnici donosi novinski članak o predsjedniku države, daje uvod
2. H1 – Medijska kulturna – Film Vlak u snijegu – analiza izbora predsjednika
3. Vježba kritičkog mišljenja i korištenje alata za procjenu položaja vlasti – utvrđivanje sposobnosti koje treba imati učesnik predsjednik razreda u odnosu na: dužnosti, ovlasti, povlastice i ograničenja
4. H1 – govorni i pismena vježba – korištenje intelektualnih alata za evaluaciju rada predloženog predsjednika razreda
5. MAT – Dijagram (vrline i mane)
6. SRO – Nastavni sadržaji – sve sposobnosti koje treba imati novinski predsjednik razreda u odnosu na dužnosti, ovlasti, povlastice i ograničenja koje uključuje razmatranje položaja vlasti
7. SRO – Kandidatura, kampanja, izbori

5. Ciljna grupa:

učenici četvrtih razreda OŠ

6. Način provedbe aktivnosti:

- Model (metoda-predmetno, izvan-nastavna, projekti)
- metoda-predmetno
- Oblici rada
- frontalno, rad u paru, grupni rad
- Metode
- čitanje s razumijevanjem, analiza teksta, filma, kritičko mišljenje, uočavanje činjenica, argumentiranje, rasprava, zaključivanje

7. Razina za provedenje aktivnosti

tema: "Kako birati ljude na položaje vlasti?", "Intelektualni alat za procjenu položaja vlasti" (užbenik za učenje: Osnove demokracije: vlast, prava, odgovornost, pravilnost, u 34-36) novinski članak, film "Vlak u snijegu"

8. Vremenski aktivnosti

Iskustvo se kritički sli i kaila - 5 sat, tjedan

9. Način vrednovanja i korištenja rezultata vrednovanja aktivnosti

pravi upitnik u Kurikulumu – rezultate se dala procjenu izbora

10. Troškovnik aktivnosti

materijali za redovan nastavu

11. Nositelji aktivnosti i njihova odgovornost

navodi se redni broj aktivnosti i nastavnik koji će je provesti – Navodi se i učenik kao nositelj odgovornosti

**ŠTO UČENICI DOBIVAJU GRAĐANSKIM ODGOJEM I
OBRAZOVANJEM?**

- Prvo, da nauče elementarne stvari o demokraciji te koja je njihova društvena uloga u takvom procesu;
- da je prema teorijama društvenog ugovora ishodite demokracije u dogovoru ljudi da stvore vlast koja bi njima upravljala i zaštitila njihova prirodna prava (John Locke "Dvije rasprave o građanskoj vlasti", 1690; i drugi filozofi);
- da ovim ugovorom ljudi pristaju na poštovanje zakona koje je donijela vlast, ali i pokrenu postupke izmjene ako nisu pravedni, da iz društvenog ugovora proizilazi određene demokracije prema kojemu se demokratska vlast može definirati kao ip vlasti:
 - u kojoj građani imaju pravo vladati;
 - u kojoj građani daju vlast onima koje biraju da ih predstavljaju i služe njihovim interesima;
 - u kojoj su i predstavnici dužni razvijati zajedničko dobro;
 - da vlastite kako iz društvenog ugovora proizilazi temeljna građanska vrhina koja znači da su ljudi u stanju držati u ravnoteži osobni interes i zajedničko dobro;
 - da saznavaju što je socijalna solidarnost i zašto je ona temelj socijalnog prava i radnog prava;

- da je socijalno pravo ili pravo socijalne dobrobiti skup pravnih normi preko kojih država ostvaruje svoju funkciju ravnoteže i ublažavanja socijalnih razlika s ciljem da se osigura jednakost situacija;
- da se time uspostavlja zajednički društveni cilj – jednakost ljudi u dostojanstvu i pravima što je uređeno državnim javnopravnim normama;
- da u društvu kada oslabe moralne norme ili se potpuno izgube, slabi socijalna solidarnost a povećava se broj kriminala, samoubojstava, štrajkova i drugih društvenih nedaća;
(E. Durkheim)
- da nauče što je društvena pravda i pravednost, što su distributivna, proceduralna i korektivna pravda i zašto su one srž vladavine prava?
- da njihovi učitelji i odgojitelji znaju, ukoliko od najranije dobi ne odgajaju i obrazuju za takve vrijednosti, za razumijevanje i prihvatanje biti takvih koncepata da ih nećemo imati u društvu, da nećemo imati demokratske građanske kulture, jer čovjek se ne rađa s demokratskim građanskim vrijednostima i vrlinama nego ih treba učiti, vježbati i razvijati.